2017. október 5. - **A tragikus barátság, melynek hatására Van Gogh levágta a fülét**

Az 1853-ban született Vincent van Gogh életében már kora gyermekkora óta jelen volt az üres szék mint metafora. Az ő születése előtt egy évvel meghalt Vincent nevű halott bátyjának széke mindig üresen állt a családi étkezőasztal körül. Későbbi emlékeiben édesapja üres széke is felidéződött: „Amikor papát kikísértem az állomásra, addig néztem utána, míg az egyre távolodó vonat füstjét látni lehetett. Hazatérve megpillantottam papa székét a tegnapról otthagyott könyvekkel és újságokkal borított asztal mellett, s annyira kétségbeestem, akár egy kisgyermek, pedig tudtam, hogy hamarosan újra találkozunk."

Van Gogh székei nem üresek. A saját székére pipát festett. Ő még halála napján is pipázott. Egyik levelében leírta, hogy azért vált szokásává, mert Charles Dickens író egyik megjegyzésében olvasta, hogy ez a legjobb módszer az öngyilkosság megelőzésére. Gauguin székén gyertyák és könyvek vannak. A könyvek Van Gogh édesapjának „tegnaptól otthagyott könyvei" lehetnek, a gyertyák pedig a gyász jelképei.

Abszint és tervek

Van Gogh a képek megfestése előtti két évben (1886-1888) Párizsban élt műkereskedő öccsénél, Theónál. Festészetet tanult, ez alatt az idő alatt mintegy 200 képet festett. Megismerkedett Párizs művészvilágával, többek között a nála öt évvel fiatalabb Paul Gauguinnel, aki nagy hatással volt rá. 1888 februárjától már csak leveleztek, mert van Gogh napsütötte vidékre vágyott, és a dél-francia kisvárosba, Arles-be utazott. Az öccse által küldött havi apanázsból kis kétszobás házat bérelt. Nappal a mezőn vagy a parkban festett, az estéit a Café de la Gare-ban töltötte.

Mértéktelen mennyiségű abszintot fogyasztott, és erősen dohányzott. Valószínűleg a korszellemet tükröző olvasmányélményei hatására alakult ki az a meggyőződése, hogy a művészetnek használ, ha az alkotó valamilyen testi vagy lelki fogyatékosságban szenved. Ugyanakkor terveket szőtt: hogy művésztelepet alapítana, és a vezetője Gauguin lenne, akit meg is hívott magához. A francia festő több hónapig halogatta az utazását; elismerte Van Gogh tehetségét, de nem érezte jól magát a társaságában. Végül rászánta magát rövid két hónapos utazásra, és 1888. október 23-án meg is érkezett a kisvárosba.

Reményteli vendégszoba

Kezdetben úgy látszott, Gauguin érkezésével Van Gogh több tudatos és tudattalan vágya teljesül. Úgy gondolta, közösen elkezdhetik a művésztelep felépítését. Ahogy egy pszichoanalitikus elemzésben olvasható, Van Gogh úgy rendezte be Gauguin számára a vendégszobát, mintha egy nő számára készítené. Theónak erről így írt: „Ha valaki meglátogat, a legszebb szobát kell kapnia, amelyet a lehető legjobban akarok berendezni, tényleg úgy, mint egy művészi kis hölgyszobát…". Kidekorálta napraforgócsokrokat ábrázoló képekkel és elegáns bútorokkal. Az egyik bútor az a kecses karosszék volt, amelyet később megfestett.

Van Gogh eredeti tervei szerint Gauguin vezette volna a háztartást, a főzést is beleértve. A későbbiekben azonban szinte semmi sem valósult meg Van Gogh eredeti elképzeléseiből. Lassan súlyos konfliktus alakult ki köztük, Gauguin lekezelő, időnként goromba volt Van Goghgal, akinek minden erejére szüksége volt, hogy visszatartsa indulatait a basáskodó festővel szemben. Ráadásul Gauguinnek Arles-ban is sikerei voltak a nőknél, és ez éles ellentétben állott Van Gogh kudarcaival.

Két dudás egy csárdában

A két festő személyisége és a festészetről vallott felfogása is élesen különbözött egymástól. Van Gogh a természetben festett, Gauguin ezzel szemben a „lényeget” festette, sokszor emlékezetből, műteremben, előre végiggondolt koncepció alapján. Egy dologban azonban hasonlóak voltak: mindketten nyersen képviselték saját érdekeiket. Így a „két dudás egy csárdában” esete valósult meg, ahol a férfias nádfonatú és a nőies karfás széken üldögélve ádáz harcot vívtak egymással. A független élethez szokott Van Gogh napi parancsokat kapott Gauguintől a helyes életvitelt és a festészeti megoldásokat illetően.
Egyre nőtt a feszültség a két festő között. Gauguin visszaemlékezése szerint december közepén egy kocsmai estén barátja minden előzmény nélkül hirtelen megragadta teli poharát, és Gauguin fejéhez vágta. Van Gogh akkor festette a két széket, Gauguin székébe sűrítve minden, addig többé-kevésbé legyűrt, elfojtott indulatát.

Gyilkos indulatok

Pár nap múlva, december 23-án a francia festő szó nélkül, ismeretlen céllal elhagyta a házat. Van Gogh a nyomába szegődött egy borotvakéssel. Fejében az lüktetett, hogy bármire képes, még Gauguin megölésére is, hogy visszatartsa barátját. Amikor azonban meglátta őt, hirtelen megfordult és elfutott. Visszaérve a házba, levágta a bal fülét, majd becsomagolta és elvitte a kisváros bordélyházába, ahol egy Rachel nevű örömlánynak adta ajándékba. Amikor onnan visszatért, már várták. Azonnal beszállították az arles-i gyógyintézetbe. Gauguin az éjszakát biztonsági okokból egy szállón töltötte, majd másnap elutazott.
Az ősművész megölte a bölényt, miután felrajzolta a barlang falára. Van Gogh is önmagát beteljesítő jóslatként kezelte a két széket. Csakhogy a megvalósításba hiba csúszott. Gauguin életben maradt. Van Gogh a barátja ellen irányult indulatait maga ellen fordította, és megcsonkította, testi és lelki értelemben fogyatékossá tette önmagát. Menet közben, visszariadva a gyilkosságtól, egy másik tudattalan, öndestruktív program lépett életbe. Ennek megvalósításához a fülét, majd másfél évvel később az életét kellett feláldoznia.

Dr. Gerevich József